Zalai Károly

Avignoni emlék

13.

Honnan hallja mindezt, töpreng. Ott lenne velük? Vagy megint álmodik? Megpróbál fölébredni, körbenézni. S egy pillanatig el is hiszi, hogy fölébredt, de amint ki akarja nyitni a szemét, s meg akar mozdulni, érzi, hogy tehetetlen. Ám ekkor megint eszébe jut a kő, a mozdulat, amint Jim a bal kezével simogatja. És a kő érzete újabb, eddig még nem látott, mégis ismerős képet idéz: egy tengerpartét, ahol csíkos strandszékek sorakoznak egymás mellett. Odafent az égen sirálycsapat köröz, és hangosan rikoltozik. A hullámok ütemesen rohamozzák a partot, s Jim cipője meg-megsüllyed a homokban. Ekkor egy hófehér követ pillant meg, megragadja, ám nem dobja be a vízbe (mint ahogy akarta), hanem (mert megtetszett neki) a zsebébe süllyeszti. Sajnálná, ha elválnának. Később megfeledkezett a kavicsról. Ugyanezt a zakót viseli most Avignonban, és az asztalnál, a zsebében kotorászva rábukkant! Eszébe jut, miközben a kavicsot simogatja, hogy ott, azon a tengerparton kérte meg Catherine kezét. És most Catherine a felesége, ott ül vele szemben, jobbján pedig a barátja: Jules. Körülöttük pedig Avignon. És akkor egy évszám jut az eszébe: 1928! És az agyában villámgyorsan peregni kezdenek az évek. Naptárakat lát, amin számok váltakoznak, egészen addig, amíg 1928 nem lesz. Évek! Igen, az idő! Vannak órák, aztán a napok és hónapok. Sok-sok ősz és nyár és tél. 1928 van? Mi az, hogy 1928? Ez a kép? Igen, ez a kép. Itt a megoldás! Ha a képre, erre az avignoni képre gondol, megnyugszik, hisz most már azt is tudja, hogy 1928 van. Erre az évszámra ébred. És azonnal Avignon jut az eszébe. Most már szinte biztos abban, hogy az Avignon szó mindig ezt a képet idézi meg, pontosabban ezt a három embert, akikkel ő biztonságban érzi magát. Ha viszont elengedi őket, azonnal sötétség veszi körbe. Itt kell hát maradnia velük! Valami itt tartja, biztosan itt van dolga. Akkor gyerünk! Nézi őket. Tudja, hogy Catherine mosott reggel hajat. Ő visel picinyke horgonyt formáló aranymedált a nyakában. Most ő mesél. Ha átadja magát a hangjának, a jól ismert meleg hangnak, akkor tisztán hallja, hogy körbemutatva a parkon olyasmit mond, hogy a rajongása menti meg a lépések neszét a fasor kavicsán vagy a szétpattanó buborékot a folyóvízen, egy vízinövény levelein, e rajongás által marad életben, miközben köröttük az utaknak még a nyoma is elveszett, meghaltak, akik rajtuk jártak, és még az emléküket is elfeledték. Milyen különös, okos gon-

dolat. Valószínű, hogy Catherine egy könyvben bukkant rá, mert szeret olvasni, s a könyvekből idézni. Neki naphosszat paragrafusokkal kell vesződnie, és boldog, hogy a felesége olyan sokat olvashat. Esténként, mikor végeznek a vacsorával, s a cseléd magukra hagyja őket, akkor Catherine föllapozza legújabb könyvét, és fölolvas neki belőle. Hallja is a hangját, látja a párizsi ebédlőt: barna bútorok, tölgyfa asztal, egy falióra. Alaposabban körbenézne, de már megint Avignonban van. És valahogyan az az érzése: Catherine nem is Jimnek, hanem Jules-nek címezte az imént elhangzott mondatot. S azt is tudni véli, hogy Jim féltékeny Jules-re. De ezt titkolja, miként azt is, hogy azért hozta magukkal Jules-t, hogy szem előtt legyen, hogy leleplezhesse őket. Azért ez a laza tartás, hogy azt mutassa, nem gyanakszik a viszonyukra. Kicsit unja is magát, hogy egész nap ezt a hülye szerepet játssza, s közben idegesen forgatja a zsebében a követ, mert arra gondol, hogy talán átlátnak rajta. És ezt roppantul utálná. Ennél csak az lenne a rosszabb, ha valóban fölszarvazná – ahogy magában nevezi – ez a Jules-fiú… Aki bosszantó módon szintén sokat olvas. Ellentétben vele, a barátját nem érdekli sem a tenisz, sem a lovaglás. Jimnek kell általában kimozdítani otthonról. Mennyit vitatkoztak már ezen. Jules arra hivatkozik, hogy nem voltak soha gazdagok, így nem engedhette meg magának a teniszt, a lovakat, a versenyeket. Neki egész életében a könyvek jelentették a szórakozást. A könyvek mindent pótolnak, ha olvas, megnyílik neki az egész világ. Ugyan már, torkolja le Jim, ha lóra pattansz, s átnyargalsz egy virágos réten, semmi sem pótolhatja az élményt, a virágok vagy a frissen lekaszált fű illatát. Ott kell lenni, nézni az állandóan változó tájat, miközben egyre nagyobb vágtára ösztökéled a lovad. Catherine szerette volna, ha ő is többet olvas, de nem tudta rászoktatni Jimet a könyvekre. Így aztán állandóan fölolvasott neki. És Jim élvezte, mert szerette nézni, ahogy közben a lány haja az arcába hullik, szerette nézni finom ujjait, amint lapoz, szerette a hangját, de leginkább azt szerette, hogy a meghatóbb részeknél könnybe lábadt a lány szeme. De nem mutatta, hogy észrevette volna, és Catherine is titkolta mindig, úgy tett, mintha valami belement volna a szemébe, és titokban törölte le a könnyeit. Jim, miközben székén hátradőlve pöfékel, azon töpreng, miért nem esett soha szó közöttük ezekről a könnyekről. Úgy hiszi, Catherine valószínűleg azért titkolta az érzelmeit, mert ő jó néhányszor megemlítette, hogy ki nem állja a könnyeikkel zsaroló nőket. Akkor meg miért vonzza ez a néhány pillanat, kérdezi magától Jim az avignoni parkban. Akkor hazudott, amikor a síró-rívó nőket szapulta, vagy most hazudik magának, amikor meghatódva gondol a könnyezve fölolvasó Catherine-re? Na jó, most süt a nap, Avignonban vannak, és rövidesen bort fognak kortyolni,

méghozzá jó fajta franciát. Mert mindketten imádják Provence-ot, Catherine a művészete, Jim a borai miatt. Elég a töprengésből! És miközben a pincért lesi, hogy bort rendeljen, Jim dúdolni kezd.

14.

„Sur le pont d'Avignon", jut eszébe a dal, és majdnem elsírja magát, pedig nincs könnye. Mégis sír, nem a szeméből, hanem sokkal mélyebbről, valahol benne, legbelül csorognak könnyei: szomorú és ugyanakkor boldog is. Mert tisztán hallja a dallamot, amelyről eszébe jut, hogy a folyón – aminek a nevén most hiába töri az agyát – egy csonka híd ível keresztül. Aztán megint fölvillan előtte egy ladik képe. Úgy hiszi, hogy ezek hárman, ezzel a ladikkal kirándultak. Jim evezett, Catherine vele szemben olvasott, Jules pedig mögötte ült, pecabottal a kezében. Sütött a nap. Amikor megunták a csónakázást kikötöttek, és elindultak kávéházat keresni. Ez volt az egyik szenvedélyük. Imádták, hogy a francia városok tele vannak kávézókkal. Jó volt a szabadban ücsörögni. Párizsban talán már esik az eső. És ott soha nem ízlik ennyire a kávé. Mintha ezek a fények, ezek az illatos szellők, ez a meleg hiányozna az ízéből. Ez a kávéház a város szélén bújt meg egy park tövében. És néhány asztalt a hatalmas platánfák között állítottak föl. Szinte egyszerre, mintha megbeszélték volna, ehhez az asztalhoz indultak. Először szép rendben körbeülték, de aztán az egyik széket arrébb húzták, mert Jimet valamiért zavarta a látványa, egy másikat meg Jules húzott maga mellé, hogy a karját rátámassza. Jim szokás szerint nemsokára hintázni kezdett a székén, Jules pedig kissé félénken ült az övén, felsőteste kicsavarodva, mintha máris tovább akarna indulni. Jim titokban élvezte, hogy ilyen lazán ücsörög egy kávéházi asztalnál. Mindhárman roppant elégedettek, hogy nem Párizsban vannak. Megrészegítették őket az avignoni fények és illatok. Sokkal harsányabban viselkednek, mint a fővárosban, hangosan, szinte közönségesen nevetnek, gesztikulálnak, levetve otthoni szokásaikat. Emiatt aztán a kávéház legtávolabbi sarkában is tudják, hogy párizsi vendégek ülnek az asztalnál.

Kávé és ház. Barna kávébabok, terasz, pincér. Egy fehér sapkás szakács, kezében kosár, benne gomba. Avignonban látta volna? Távolabb kisfiúk fociztak. A közelben találkozott a pékkel, aki a műhely ajtajában állt? Nem tud válaszolni a kérdésekre. Ezért inkább Jules arcát vizsgálja. Szemüveges, okoskodó fickó, de ezen a napon az ő zsebe is titkot rejt: egy levelet. Mert imád írni. Amikor még Catherine-nak udvarolt, körmölt is neki pár verset. A lány később megmutatta őket Jimnek, aki arra gondolt, valószínű a szerelmét akarta bizonyítani ezzel a gesztussal. Jim csak arra a kérdésre nem tudott válaszolni, kinek, magának-e vagy Jules-nek. Aztán

már megbánta, hogy tudomást szerzett a versekről. Inkorrekt dolog volt Catherine-től, gondolta, hogy kiadta neki a barátját. Jim úgy érezte, mintha meztelenül pillantotta volna meg őt. Kínos emlék: a versben valami hattyú szállt az égen, amelyik állandóan változtatta színét. A mulandóságról mesélt, amelyben az ő, mármint Jules érzései mint sziklák feszültek neki a viharoknak. Rossz vers volt, vagy tán nem értette. Catherine-nak mintha tetszett volna. Ekkor fúrta a szívébe először magát a bizonytalanság, hogy Catherine valami olyasmit kedvel Jules-ben, ami őbenne nincsen meg. Erre az avignoni utazás előtt jött rá. Talán azért is, mert úgy érezte, mintha beteltek volna egymással. Aminek a legföltűnőbb jele az volt, hogy egyre hosszabb csendek álltak be közöttük. Amit ő nagyon utált. Ettől feszült és ideges lett. Arra gondolt, lehetetlen, hogy két egymást szerető ember ne találjon közös témát. Ilyenkor kezdett mesélni a klubról, a meccsekről, az irodáról. De Catherine-t ez, döbbent rá, nem érdekelte. Unott arccal hallgatta, vagy egyre többször szakította félbe a mondattal, hogy ezt a történetet már ismeri. Ilyenkor Jim durcásan elhallgatott. Igaz, magában beismerte, hogy néha tényleg ismétli magát. De miről meséljen a nőnek!? A tengerről, hattyúkról, mint Jules? Badarság! A kavicsot sem árulta el, pedig azért rejtette a zsebébe, hogy mint valami kabala, megóvja a házasságukat. Itt az avignoni asztalnál majdnem elmesélte, de rájött, Jules előtt képtelen lenne ilyen dolgokról beszélni, a végén még kinevetné érte. Jim azért találta ki Avignont, hogy valami változatosság történjen az életükben. Catherine az elmúlt időszakban sokat panaszkodott a párizsi időjárásra, különösen az esős őszre. És arra is figyelmeztette, hogy túl sokat dolgozik. Jimnek aztán eszébe jutott Avignon, s meglepetésül meghívta Jules-t is. Egyrészt azért, mert a barátja nem volt gazdag (Párizs külvárosában élt egy egyszerű házikóban, valami özvegytől bérelte, aki a földszinten lakott), másrészt meg – ezt csak a legnagyobb titokban merte bevallani magának – azt gyanította, hogy van valami Jules és a felesége között. Bizonyosságot akart, úgy hitte, Avignonban leleplezheti őket.

15

Ekkor mint valami varázsszőnyeg, egy ágy jelenik meg előtte. Méghozzá Avignonban. Jó éjszakát Catherine, hallja a sötétben, s bár egy ideig nem lát semmit, tudja, hogy az ágyban ő és Catherine alszik. Ő mondta az imént, hogy jó éjszakát. És egyszerre megint a lépcsőházban repül, jön az ovális tér, házak, hattyú, komp, búzamező, pipacsok. Aztán föltűnik a képen egy félig nyitott spaletta. Odakint szűrt fény. Nem gondolkodik el már azon, hogy álmodja-e, hogy álmodik, és hogy ki az, aki az álmot látja.

Inkább figyel. Hajnalodik. Galambok búgnak egy közeli ereszen. Mellette Catherine a bal oldalára fordulva mélyen alszik. Ő ekkor fölkel, mert megkívánt egy cigarettát. Az előszobai szekrényhez oson. Ott lóg egy fogason a zakója. A belső zsebében megkeresi az ezüst cigarettatárcáját, kinyitja, kivesz belőle egy Gauloises-t. Itt vette a paklit, nagyon ízlik neki. Szájában a cigarettával megkeresi a papucsát, az erkélyajtóhoz lopózik, óvatosan ki-nyitja, s kilép az erkélyre. Épp fölkelt a nap. Arany fénye beragyogja kör-ben a háztetőket. A hoteltől jobbra kert zöldell. Úgy érzi, ösvényeiről áramlik orrába a titokzatos illat. Mielőtt rágyújtana, még egyszer beleszippant a hajnali levegőbe. Egy háztető, a nap visszfénye egy kövön vagy csak egy ösvény sajátos szaga olyan mély örömöt kelt benne, hogy kereste, mit rejthetnek amögött, amit lát, mi az, amivel megkínálták, s aminek semmi erőfeszítéssel se tud a nyitjára jönni. Mivel azonban érzi, hogy ennek őbenne kell lenni, ott maradt mozdulatlan, hogy nézzen, hogy szagoljon, hogy gondolatban továbbjusson ennél a képnél vagy illatnál. Beleborzong, akkora életvágyat érez magában. Most minden olyan egyszerűnek tűnik, ahogy az erkélyen áll a városka fölött egyedül, valahogy mégis biztonságban. Öngyújtója kattan, aztán a cigaretta csúcsát a lángba döfi. Otthonos érzés keríti hatalmába, amint a szokott mozdulatokkal a parazsat nézi, a füstöt mélyen beszívja, majd az orrán kiengedi, közben le-lepöccinti a mélybe a hamut. Egy biciklis kerekezik át a téren, valahol cipősarok kopog, a galambok időről időre belekezdenek burukkolásukba, különben csend van. Az erkély sarkába lép, ahonnan belátni Jules szobájába. A spaletta résnyire nyitva, és bár nem akar, mert szégyelli magát, mégis bekukucskál. Fényt lát ugyanis, és a fényben a barátját, amint lázasan ír. Gyorsan visszahúzódik. Nem szeretné, ha Jules észrevenné, mert – vajon miért? – szinte biztos abban, hogy Catherine-nek ír. Jim már két nap óta érzi a feszültséget, mintha a háta mögött valami titkos dologról beszélnének. Időnként elcsípi őket, hogy összeakad a pillantásuk, mintha összemosolyognának, sőt egyszer-egyszer az a benyomása, hogy kinevetik. Ezért hát a cigaretta. Ideges. Az erkélyen Catherine nélkül biztonságban érzi magát. Ha a lánnyal van, időnként úgy érzi, szerepet játszik: a magabiztos, higgadt férj szerepét. De hiba csúszott a szerepébe: késik a gyerek, pedig már fél éve házasok. Catherine csak nem akar teherbe esni. Pedig gyerek nélkül láthatóan unatkozik, túl sok a szabadideje. Sokkal több, mint neki. Ezért szinte átolvassa a napokat. Jimnek, amikor hazaér, már nincs kedve a könyvekhez. Egész nap aktákkal bajlódik, elege van a gondolkodásból, örül, ha teniszütőt vehet a kezébe vagy lóra pattanhat. Catherine nem esik teherbe. Isten nem akarja vagy a lány, kérdezi magától az avignoni asztalnál, aztán elhessegeti a kínos gondolatot, és inkább

Jules-re irányítja a figyelmét. Bosszúsan eszébe jut, hogy most is hozott magával vagy három könyvet. Ha egyedül marad, azonnal olvasni kezd, ami nagyon ingerli őt. Ezt Jules is tudja, mert amikor megpillantja, azonnal becsukja, s elteszi a kötetet. De közben idegesítően somolyog, mintha nem zavarná, hogy Jim miatt abba kellett hagynia az olvasást. Catherine persze mindig megkérdezi, hogy Jules mit olvas. Ha kiderül, hogy mindketten ismerik a könyvet vagy az íróját, hosszasan fecsegnek róla. Ilyenkor szinte az a benyomása, hogy ő fölösleges. Csak akkor múlik el ez az újabban keletkezett gyötrő érzés, ha a karjaiban tarthatja Catherine-t. Ám amint elengedi s a lány tekintete visszanyeri eredeti élességét, ha lehullik róla a kéj fátyla, azonnal megérzi köztük a távolságot. „Kéj fátyla…", amint Jim erre a két szóra gondol, keserűen elmosolyodik. Honnan jutnak eszébe ilyen szavak. Idegenek tőle. Biztosan, mert Jules-ön gondolkodik, ezért fejezte ki magát ilyen „költőien". Miért nem merte azt kimondani, amit valójában érez, hogy egy idő óta az a benyomása, Catherine-t csak a farka érdekli. Ám nem lehet állandóan szeretkezni. Az esték túl hosszúak, a vágy pedig rövid. És nem jön a gyerek. Bezzeg a klubban, teniszütővel a kezében vagy a lovon gyorsan múlik az idő. Ő csak azért van, gondolja néha, hogy gyereket csináljon. Vagy tévedne, amikor úgy érzi, hogy Catherine igazából nagyon is élvezi a függetlenséget, a szabadságot? Azt, hogy csak esténként látja, délelőtt viszont a barátnőihez járhat, kávéházakba, és egész nap olvasgathat. Talán fél a gyerektől, aki elrabolná ezt a szabadságot. Jó lenne erről beszélni, de ilyesmit mégsem kérdezhet meg tőle. Milyen távol vannak egymástól, döbben rá az avignoni asztalnál. Ha a párizsi társaságról, ismerősökről, barátokról, a rokonokról beszélgetnek, csak úgy folyik belőlük a szó. Meg, ha Jules kerül terítékre. Jim a csetlésén-botlásán, Catherine pedig a magányán köszörüli a nyelvét. Jim gúnyolódni szeret, Catherine meg segíteni akar rajta. Már a sokadik barátnőjét hozta össze vele, de Jules-nek egyik sem volt szimpatikus. A barátnők meg szállítják a pletykákat, hogy Jules unalmas, magának való, szótlan, hogy észre sem veszi őket, csak akkor enged föl, ha a költészetről mesélhet. Akkor verseket olvas föl nekik vagy a sajátját szavalja. Ilyenkor látni, mennyi tűz van benne. Jim, ha ilyesmiket hall, mérges, mert látja, mekkora fajankó a barátja, Catherine viszont sajnálja, látszik rajta, hogy fáj neki. Bezzeg itt Avignonban mintha kicserélték volna Jules-t! Hol a város szépségeiről, hol a fényekről vagy épen az illatokról áradozik. Újra meg újra Proust kerül szóba. Már Jim könyökén jön ki a madeleine sütemény meg a galagonyabokor. Pár perce a platánfák alatt lelkesülten például azt hangoztatta, a templomtorony mintha csak sürgetni jött volna kellő időben a csend teljét, hogy kisajtolja és elhullassa a hőségtől lassan és termé-

szetesen felhalmozott aranycseppjeit… Aztán elhallgatott, láthatóan élvezte, milyen fantasztikus hatással voltak Catherin-re a szavai. És tényleg, micsoda csend vette őket körbe pár pillanatig! Szinte zavarba jöttek tőle. Jim a követ görgette a markában, Jules viszont a belső zsebébe nyúlt. Jim tudta, hogy a hajnalban írt levél jutott eszébe, s talán át is nyújtotta volna Catherine-nak, ha ő nincs ott. No lám, megfeledkezett róla egy pillanatra! Újabb sértés. Persze a meghatott csendhez jól illett volna az a lázas levél. Vajon le merte-e írni benne a szerelem szót? S vajon Catherine érzi-e ebben a csendben, hogy Jules vallomása feszül benne, és érzi-e, hogy ő most dühös, és dühét csak akkor csillapíthatja, ha végre ihat pár korty provence-i bort? Az alkoholtól mindig megnyugszik, a mámorban őt is megihleti néha a környezet szépsége. És ez a park tényleg csodálatos, mintha csak énje egy mélyebb, egységesebb és tágabb terén érezné, ahol nincs semmi akadály és nincs semmi szakadás. Jim pontosan tudja, Jules azért fordult oldalt a székén (mintha csak őt figyelné), mert nem mer Catherine-ra nézni. Bal kezét rátette egy odahúzott székre, ám a jobbjával láthatóan nem tud mit csinálni. A szivardobozát a zakója jobb külső zsebében tartja, ezért volt feltűnő (legalábbis Jim számára), hogy az iménti feszült csendben a belső zsebébe nyúlt (ahol nyilván a levelet rejtegeti). És csak ezután vette elő – mintegy pótcselekvésként – a szivardobozt. Jim cigarettázik. Ezüsttárcája Catherine ajándéka. Antik darab, méregdrága. Olyan sima, mint a kő, amelyet a zsebében forgat. Közben alig várja, hogy a láthatáron föltűnjön végre a pincér, hogy bort rendelhessen.